KUN KUUROJA EI KUULLA

– SOSIAALINEN MEDIA YHDENVERTAISUUSLAIN VAHTIKOIRANA

TUOMAS HAUHIA | ***DIGITAALINEN KULTTUURI*** | *TURUN YLIOPISTO*

MITÄ LAKI SANOO?

1.1.2015 voimaan tullut Yhdenvertaisuuslaki parantaa vähemmistöjen mahdollisuuksia pitää oikeuksistaan kiinni. Pykälä 8: Syrjinnän kielto määrittelee, ettei ketään saa sukupuolen tai vammaisuuden vuoksi syrjiä, oli se sitten välitöntä tai välillistä. Pykälä 15 käsittelee kohtuullisia mukautuksia työelämän ja koulutuksen suhteen ja siinä täsmennetään, että koulutusta tarjoavat ovat velvoitettuja hoitamaan koulutuksensa siten, että se onnistuu vammaisillekin. Koulutuksenjärjestäjien on edistettävä lain mukaan myös yhdenvertaisuutta ja syrjinnästä voidaan oikeuden määräämänä esittää myös korvausvaatimuksia.

Laki rajaa oppilaitosten mahdollisuutta soveltaa vanhempaa Sora-lainsäädöntöä, joka on antanut oikeuden peruuttaa saatu opiskelupaikka tietyillä aloilla hakijan terveydentilan tai toimintakyvyn esteiden takia. Sora-lain käytännön tulkinnat ovat tehneet hallaa tasa-arvoiselle lainsäädännölle alkuperäistä yhdenvertaisuuslakia myöten.

➔ **LAIN EDESSÄ TASA-ARVOISIA VASTA 2015**

MITÄ TUTKIMUS KERTOO?

- Kuuroja kohtaan käytetään ulossulkevaa ja aliarvioivaa valtaa.

- Viittomakielisiä tulkkeja voidaan pitää avustajana ja ongelmatilanteissa tulkin ammattitaitoa ei epäillä.

- Ulossulkevaan valtaan kuuluu kuurojen heikko koulutuksen taso ja sen suorat vaikutukset, myös koko viittomakielen aseman heikkous ja mediassa (mm. TV) paitsioon joutuminen.

- Koulutuksen taso ja tulkkauspalveluiden puutteet sulkevat monilta jatko-opintomahdollisuuksia.

- Vanhus- ja mielenterveyspalveluiden osalta viittomakieliset palvelut ovat niin ikään riittämättömiä.

- Vammaisten ja kuurojen syrjintää käsittelevissä raporteissa todetaan, että vammaisten syrjinnästä on kirjoitettu vain vähän.

- Kuurot kokevat samaa rasismia kuin maahanmuuttajat

- Vammaistutkimuksen perinteinen painotus lääketieteellinen näkökulma ➔ vallankäytön ja alistamisen muoto ➔ 2000-luvulla muutos sosiokulttuuriseen tutkimukseen

➔ **KUUROJEN SYRJINTÄ LÄPÄISEE KOKO YHTEISKUNNAN**

" Toivotamme Oskari Salomaan lämpimästi tervetulleeksi aloittamaan opinnot Helsinki Design Schoolissa. Helsinki Design School vastustaa syrjintää sen kaikissa muodoissaan",

"Kuurojen syrjintää on asenne, toiminta, päätös tai rakenne, joka estää viittomakielistä kuuroa henkilöä osallistumasta, toimimasta tai saamasta palveluita yhdenvertaisesti kuulevien kanssa, tai tekemästä asioita, joihin hänellä on kykyä, taitoa ja oikeus. Syrjinnän perustelut liittyvät kieleen, kommunikaatioon ja/ tai vammaan."

ESIMERKKITAPAUKSET

Syksyllä 2014 Janita Tiainen hakee TAMK:n sairaanhoitajalinjalle ja pääsee sisään erinomaisin arvosanoin. 18.1.2015 Janita julkaisee Facebookissa seinällään, että häneltä on evätty paikka korkeakouluun ja lisättynä on linkki Aamulehden hänestä tekemään uutiseen. Motivaatiokirjettä myöten heittämällä sisään päässyt Janita saa hylsypäätöksen, koska on kuuro

Oskari Salomaan tapaus syksyltä 2014 liittyen Helsinki Design Schooliin on samantyyppinen. Hän haki kouluun, mutta paikka hylättiin viikkoa ennen koulutuksen aloitusta, koska Salomaan viittomakielen tulkki otti yhteyttä kouluun ja hakijan kuurous paljastui. Asiasta nostettiin rikossyyte Oskarin toimesta, Kuurojen liitto paheksui tapausta vakavana syrjintänä ja sosiaalinen media oli tässäkin kohtaa aktiivinen toimija

➔ **RAKENTEELLISTA SYRJINTÄÄ**
➔ **LAITONTA!**

SELKEÄ VAIKUTUS, SUURI POTENTIAALI = SOMEN ROOLI

Sosiaalisessa mediassa esimerkkitapausten kohdalla asia otti nopeasti tuulta alleen. Kahdessa tunnissa Janitan päivitys tilanteestaan oli kerännyt useita kymmeniä jakoja, siitä oli tykännyt 150 ja sitä oli suositeltu 900 kertaa Facebookissa. TAMK:n tutkintolautakunta korjasi nopeasti tilanteen verkkosivujensa tiedotteella, jossa Janitalle myönnettiin koulutuspaikka. Päätös syntyi hakijan oikaisuvaatimuksesta.

Tiedotteessa mainitaan myös, että asia on ollut julkisuudessa esillä ja että TAMK pystyy yhdenvertaisuuslain määrittelemissä puitteissa tarjoamaan opiskelupaikan Janitalle. Oskari sai Janitan tapaan paljon tukea ja itse koulu melkoisesti kritiikkiä. Oskari on myös syyttänyt Design Schoolia Facebookissa olevien keskustelujen sensuroimisesta, mistä on olemassa todiste kuvakaappauksen muodossa. Oskarille myönnettiin koulutuspaikka, muttei tämä suostunut sitä ottamaan kokemansa takia. Helsinki Design School ei myöskään suostunut ottamaan hyväksymispäätöstä koskevaa statuspäivitystä pois omalta Facebook-sivultaan, vaikka Oskari tätä pyysi.

Sosiaalinen media on auttanut kuuroja saamaan heille kuuluvia opiskelupaikkoja. Perinteisen median kanavilla ei ole löydettävissä kunnollisia, suuria ja palstatilaa saavia verkostoja ja kanavia, joilla nämä asiat tulisivat näitä yksittäistapauksia paremmin esille. Ongelma tässä on tapauskohtainen pintapuolinen huomio ja hetkellinen (terveen) valtaväestön mielensä pahoittaminen todellisten ongelmien ja syiden hautautuessa vääjäämättä talouskurin ja sopeutuspuheiden alle. Vammaiset kokevat ylipäätään laajaa syrjintää niin offline kuin online-ympäristöissä.

JOHTOPÄÄTÖKSIÄ, POHDINTAA

Emme ymmärrä kuunnella kuuroja ja olemme tiedostamatta ja tietoisesti sokeita näkemään syrjintää. Kuurojen rakenteellinen syrjintä on syvällä kansakunnan selkärangassa. Emme itse ymmärrä sen syvällistä luonnetta, vakavuutta ja toisaalta kuurot eivät välttämättä pysty aina omaa syrjintäänsä hahmottamaan. Tämä on vuosisataisen syrjinnän työn tulosta.

Päivitetty lainsäädäntö syrjintää koskien ei poista itse ongelmaa. Sakoilla ei muuteta käsityksiä tasa-arvosta. Sosiaalinen media tuo ansiokkaasti esille sitä keskustelua, mitä ei käydä missään muualla. Valtamedian yksittäiset nostot riittävät muodostamaan vain hetkittäistä kohua, mikä hälvenee nopeasti.

Tiedemaailmalla on mahdollisuus tuoda esille syrjityn vähemmistön asiaa niin, että tulevaisuuden toimintamallit voivat olla eettisesti kestävämpiä. Laki voi taata työrauhan, mutta rakenteellisen syrjinnän muutos on pitkä prosessi ja vaatii laajamittaista kansalaisista itsestään lähtöisin olevaa keskustelua. On selvää, että taloudellisesti vaikeina aikoina juuri vähemmistöt ovat erityisessä puristuksessa. Tällöin punnitaan valtion kyky toteuttaa kestävää ja eettistä politiikkaa, mihin laein on sitouduttu. Käytäntö on kuitenkin ollut tähän päivään saakka laeista eriävä.

Tieteellisen tutkimuksen ja tietoisuuden lisääminen syrjittyjen vähemmistöjen ongelmista antaa valtamediallekin paremmat edellytykset ottaa koppi tasa-arvokeskustelun pinnalla pitämisestä ja kansallisen tietoisuuden kasvattamisesta. Tässä kohtaa myös sosiaalisen median roolin voidaan olettaa paitsi kasvavan, näyttelevän jatkoa ajatellen merkittävää roolia.

➔ **SOMEN ROOLI KASVAA**

Vammaistutkimuksen professori Simo Vehmaksen mukaan Suomessa vammaisten koulutus, työssä käyminen ja näihin oleellisesti liittyvä esteettömyyden heikko tilanne on heikommalla tolalla kuin muualla Euroopassa ja USA:ssa

LÄHTEET

Kuurojen Liitto 2015: http://www.kl-deaf.fi/fi-FI/historia/

Lukijat pöyristyivät kuuron Janitan kohtelusta – tsemppiviestit täyttävät somen. Aamulehti 18.1.2015, http://m.aamulehti.fi/kotimaa/lukijat-poyristyivat-kuuron-janitan-kohtelusta (18.3.2015)

Mikkola, Heli: *Syrjintä Loppukoon* http://www.kl-deaf.fi/File/04975ae2-0b9c-463c-8881-1313dee52192/syrjinta-loppukoon.pdf

Oikeusministeriö. Yhdenvertaisuuslaki 2015. Saatavissa: http://oikeusministerio.fi/material/attachments/om/ajankohtaista/CyUPcZqpr/Yhdenvertaisuuslaki.pdf (18.3.2015)

Sainio, Sari: *Janita Tiaista ei hyväksytä ammattikorkeaan vaikka hän sai kokeissa huippupisteet*. Aamulehti 19.1.2015, http://www.aamulehti.fi/Pirkanmaa/1194954313955/artikkeli/janita+tiaista+ei+hyvaksyta+ammattikorkeaan+vaikka+han+sai+kokeissa+huippupisteet.html (18.3.2015)

Sjöholm, Johanna: *Oppilaitos tarjoaakin kuurolle koulupaikkaa – Oskari Salomaa ei ota tarjousta vastaan*. Helsingin Sanomat 12.11.2014 http://www.hs.fi/kotimaa/a1415760719421 (18.3.2015)

TAMKin tutkintolautakunta myönsi opiskeluoikeuden Janita Tiaiselle. TAMK 22.1.2015, http://www.tamk.fi/-/tamkin-tutkintolautakunta-myonsi-opiskeluoikeuden-janita-tiaiselle(18.3.2015)

Valtavaara, Marjo: *Vammaisjärjestöt moittivat syrjintää* Helsingin Sanomat 11.11.2014. http://www.hs.fi/kotimaa/a1415597317684 (18.3.2015)